

CATALONIA

REVISTA LITERARIA SETMANAL

Barcelona, 18 de Novembre de 1906

Suscripció per tot: mig any, 250 ptes., tres mesos, 1'25

REDACCIO Y ADMINISTRACIO

Carrer de la Universitat, núm. 47, baixos

N.º 17 10 cts.

JAUME PAHISSA

Ja'n poden passar d'anys; ja podria viure per sempre més separat del amic, del artista, sença coneixe ni sols sentir parlar may de les seves obres futures, ab quines ell se deu mostrar conqueridor de nova gloria, que jo en ma solitut y allunyament del gran món sempre tindria un cor de poeta per recordar *La Presó de Lleyda*, lo poema musical ab quin se'm va revelar en Pahissa com un raig de llum en una regió tenebrosa.

La Presó de Lleyda despertà en mí fonda emoció y a tot moment guardo grabat a la memoria'l recort d'aquell dia que per primera vegada vaig sentir executar l'obra del amic Pahissa, qui fins allavors me havia sigut desconegut, com, senç dupte, m'ho són encara avuy molts joves de gran fè que treballen en silenci, y ab quins tal vegada demà faré coneixença y amigament ens podrem donar la mà per seguir junts ab més coratge la via que'ns va traçant lo destí.

Des d'allavors. en Pahissa fou per mí, més que l'home de voluntat, l'heroe que ha conquerit. Per això jo, com a guerrier que avança en lo combat, no'l puch oblidar may, recordantlo d'aquell dia d'intima dolcesa, de dominació en mon esperit, ja que ell es per mí un sentiment ab lo seu poema, com ho són molts altres poetes que m'enardeixen ab son foch sagrat, sentintlos a tota hora y trobantlos identificats en tot acte de la vida, encara que d'alguns d'ells

només n'hagi conegut una sola poesia, una sola nota del seu gran cant d'amor.

Heus aquí expressat breument y tal com he pogut, ab paraula senzilla y franca, mon entusiasme per aquest gran artista, per aquest musich poeta, més poeta que aquells correctes y pulcres versificadors que ab les seves rimes mancades d'energia y sentiment van treballant una obra falsa que'l temps sepultarà, sença que ab tal enginy hagin lograt arrencar de cap cor

animós o planyent un crit o una queixa de vida humana esperitualisada.

Los qui sentiú anhel de joia indefinida; los qui coneixeu les passions mondals que us esforcen per la via de l'existencia, y'ls qui en solitut ploreu vostres amors perduts, escolteu los cants d'en Pahissa: jo crech que ells expressen tot això y encara més, com també crech que ell es un dels musichs que més revelen l'ànima del poble, sobretot en lo seu primer poema.

Quan a l'ombra de la presó, en aquell lloch de tristesa, hont l'home esclau se sent torturat pel més gran dolor recordant lo goig de llibertat del seu temps passat, hont l'idea del mal se desvaneix y'l sentiment del cor desperta per lo bé, ohiu aquell cant d'amor que s'enlayra a través dels ferros de la reixa, no reconeixeu ab aquelles notes lo clam més profund y just de l'ànima humana? Jo, en veritat, li reconech; sempre he considerat y sentit les penes dels presos, agermanantme ab ells. Jo també tinch un cant inspirat en la llegenda de la Presó de Lleyda, un cant que'ls esclaus entonen al escarceller y a la seva filla, que al veurela hermosa y somrienta li diuen, en lo final:

*Som joves y som dignes
de rebre'l teu amor.
Tu ets raig de llum que arives
la llum de nostre front.
Los ferros de la reixa
són ferros fermes y forts,
mes no podran privarnos
de fernes un peló.*

Això ho he anat recordant novament, després d'haver sentit la gran obra d'en Pahissa: es un moment d'inspiració de molt temps enrera que m'omplena de goig, celebrant lo triomf del musich poeta ab qui m'he sentit germà de sentiments al comunicarnos abds ab franca amicitat.

En Pahissa es sincer ab tot, tant ab la seva conversa com ab les seves obres; ell, primer que tot, es home que sent y estima. Això m'explica'l motiu de que, siguent musich compositor de grans coneixements en son art, se valgui tant poch del mecanisme per expressar los ideals que l'animen, sempre vivents y enlayrats.

Y, per fi, amichs meus, sabeu com us revelarà la seva fonda admiració l'autor de *La Presó de Lleyda*, com penetrareu en son cor de jove enamorat y somniador? parleu dels musichs y dels poetes alemanys, sobretot dels poetes.

Plàcit VIDAL

Nit de Tardor

Surto al balcó, al clar de lluna
y evoco tots los recorts
de les dones oblidades
que m'han fet sofrir d'amor.
La nit me les porta totes.
Oh dolça resurrecció!
L'una després l'altra'm parlen
a lo més íntim del cor.
Després totes me rodegen
en un cercle lluminós;
encara a totes estimo
ab la meteixa ilusió.
Unes ab altres s'abracen
ab un transport amorós,
la roda estrenyen joyoses
y jo sospiro de goig.
Los meus oblits me perdonen
ab somriures y peñons,
cada una d'elles demana
viure dins de ma cançó.
Però vé la llum del dia...
Com volada de coloms
mos amors desapareixen
entre'ls ayres, cap al sol.
Y jo, devant de l'aubada,
plantat al mig del balcó,
semblo un espectre que espera
l'hora de retornar al món

Joan PUIG Y FERRETER

Fulles del cor

I

Al cap de vint anys d'ausencia
¡quanta mudança Senyor!
Mes amigues ja vellegen,
ses mares busquen lo sol.

La meua mare no guayta
en aquell ayros balcó,
hont ma germana cuydava
les flors d'exquisida olor.

Hont mon pare ahir llegia
sentó avny uns estranys mots,
que ja no recul ma orella
ni arriben a dintre'l cor.

A la plaça, al ball de coques,
altres noyes donen volts;
mos companys ja no s'ensegen
sos bellissims cants d'amor.

Miro tancades les portes
per hont l'afecte entra al cor;
pels carrers miro gent nova,
en los prats veig noves flors.

En los nius noves anelles,
en lo cel nous resplendors;
y trobantse tots de festa
lloch en ella deman jo
y hont ahí'l calor regnava
hi sento ara un fret de mort.

F. GRAS Y ELIAS

La Sardenya Catalana

II

Llegenda é historia

La Conquesta de Sardenya

(Continuació)

Trobantse l'Infant devant les muralles del Castell de Càller tenint l'assetge, y volent combatre los enemichs en la mar, feu aparellar les galeres y se n'anà amb los richs homes y cavallers devant lo Cap de Sencalies, hont les galeres dels enemichs eren semblantement aparellades. Mas, com aquestos, venguts a dos trets de ballesta, no volgueren més acostarse, l'endemà mateix, fou acordat de devallar homens en terra, per donarlosli batalla en lo lloch de Décimo, hon tot just tenien de passar, fent via pel Castell de Càller.

A 29 dies del mes de Febrer del meteix any, ordenà l'Infant que'l noble Francesch Carrog, almirall, romangués en mar a guardar les naus y tota la gent de peu y cavall, que passaven més de mil, se posessin en lo camí que de Decimo va al Castell de Càller lloch hont devien encontrarse amb los enemichs.

Y tengut avis de que aquestos eren aprop, manà que 'ls cavallers se cuitassen y venguts tots en lo camp dit de Lucisterna, feriren l'ala enemiga que los rebé tant fortament, que les ensenyes de los aragonesos quasi totes fóren donades volta, compresa aquella de l'Infant, que a motiu de seure en un cavall molt desenfrenat y no poguerlo dominar, se veyeva mitj perdut, mas l'Infant, amb la ajuda dels seus cavallers se llençà en mitj dels enemichs y, així com a lleó, després de hever trencada una llansa y tenir lo cavall derrotat, posà mà a la sua espasa y tornar a recobrar la sua ensenya preciosa.

En aquell conflicte l'Infant perdé molta sanch de una ferida que havia tenguda en lo pols y molts nobles cavallers perdé; mas més gran fou la mortalitat entre 'ls enemichs, entre aquells qui moriren en batalla y altres que anegàren en l'estany del Castell de Càller.

Després de la batalla de Lucisterna, tornat l'Infant en l'assetge, va donar als enemichs improvisa batalla, de que ne seguiren molts de ferits y morts, tant de cavall rom de peu; y tot de seguit ordenà que fossi

tramesa companyia a Vila de Iglesias, per treure l'infanta de la roca y menarla al Castell de Montreal, qu'era del Jutge de Arborea. Y això perquè les gents de l'Infant que eren molt poques en aquella Vila y moltes les del Castell de Càller, no fessin entre ells algun pacte.

Sabut Manfré de Donoràtico, per espies, de la falta d'aquesta companyia de l'assetge del Castell, feu per sortir improvisament d'aquest amb la sua gent per combatre la del Infant que trobantse menguada é inaparellada, creyèven més fàcil de poguer derrotar; ma Alfonso, fets ajustar los cavalls y 'ls homes que hi tenia, va donar una així forta embestida a la porta del Castell, obrint una bretxa entre 'ls enemichs en pocs assalts derrotantlos, de manera queaquestos, trobantse a mal partit, degueren de demànar tregua, per soterrar los morts dels qual n'ompliren dos pous.

En tant, lo Rey En Jaume, trametia en Sardenya altres 20 galeres de la qual cosa los enemichs, molt esparverats comensàren a parlar de arrendirse y finalment fou avingut que cedirien a l'Infant totes les forteses que'l Comú de Pisa tenia en la insula de Sardenya y que sol restessi a ells lo Castell de Càller en feu, per nom del Rey y d'això farien homatje los ancians de Pisa per lo Comú. Això fou fet a 12 dies del mes de Juliol del 1324, y l'Infant amb alguns richs homens y cavallers, trameté la senyera d'Aragó al dit Castell de Càller, en lo qual entrà trionfal y honradament y fou posada en la torra sobre la porta de l'Elefant.

Y ordenat que'l Noble Felip de Ssluca romanguessi governador de la insula, després de haver premiat los cavallers que havien batallat amb ell, amb tot lo seu estol se'n tornà en Catalunya.

Les notables persones de Catalunya que anàren amb l'Infant en Sardenya é hi moriren són aquestes:

Dalmau de Castellnou
Guerau de Rocaberti
Gilabert de Centelles
Pere de Queralt
Ramón Berenguer de Cervelló
Ramón Alamany
Galcerán de Sancta Pau
Ramón de Córdova

Los que tornàren en Catalunya fóren:

Dalmau Vescompte de Rocaberti

Guillém de Anglesola
Bernardi de Cabrera
Berenguer de Anglesola
Guillém de Cervelló
Guillém de Queralt
Ramón de Ribelles
Huguet de Sancta Pau

Les llevons de novella guerra eren però en les condicions de la mateixa pau. Los Pisans havien accedit als sinistres de la mala sort, però era natural que soferien amb disgust llur humiliació.

Los confins de la ciutat, ja reyna de la insula, s'extenien apenes als peus del coll, sobre l'igual s'aixecava. Qualse cosa, insuportables pels Pisans fevan qu'ells, majorment s'envelessin contra 'ls novells senyors.

Moria poch després Felip de Saluç; y per la falta de un home tan autorisable les disputes, o més agevolment s'encenaven entre les dues parts. o s'apagaven més tart. En aquest estat de coses, passà 'l coman major de l'insula en les mans de don Berengari Carrog, al que lo Rey encomanà lo suprem poder amb lo titol al-hora en us de Governador general.

Finalment los Pisans, per legitimar llur hostilitat, abans de prorompre en guerra oberta, tentaren medis de conciliació, enviant a la ciutat de Valencia, missatges al Rey, Cels de Anyell y Gerard de Castellanselm, al qual contaven que los regis oficials se comportaven en Sardenya, en manera que se veyeva esser la pau velam de novelles injurries; haver alguns mercants de Pisa, partits de Càller amb lletres de l'Infant, per recuperar certs llurs terrenes en Vila de Iglesias, sofert dels habitants de aquella y dels catalans que hi tenien estança, cada sort de maltracte.

Ramón Clavellet

(seguirà)

De allá y vers allá

Continuém a rebre lletres dels algueresos agrahtinos de que la Revista CATALONIA s'hagi posat a llur disposició, renovantnos al mateix temps, la promesa que nos havien feta de treballar per la cultivació y repuliment del nostre llenguatge a l'Alguer y per lo coneixement de la nostra literatura allá; valense de les relacions amigables y espirituas que ténen amb los d'aquí, de quan D. Eduart Toda, cònsol d'Espanya en Sardenya, los va presentar com a germans de llengua y de historia, encare respirant l'a-

nima catalana y remembrant la tradició.

Avuy és En Palomba que nos escriu, lo tant conegut mestre d'escola de l'Alguer, anunciantnos una próxima edició de la sua *Gramàtica*, en text català, com varies persones li aconsellaren, y acceptant lego l'encàrrech que nosaltres li oferiem, de corresponsal de la nostra Revista a l'Alguer, cosa que facilitarà a nosaltres lo coneixement de la varietat llenguística d'aquella terra y an'ells lo de la nostra literatura.

Encare no havia aparegut a l'Alguer una revista catalana y la primera és aquesta. Esperém que 'ls deixebles de la bona ànima d'En Joseph Frank ne sabrán aprofitar, llegintnos amb molt d'interés y colabrant en llur llenguatge que del nostre no és molt diferent.

Lo volguer tants de pòpuls avuy apartats y que formaven abans tot un pòpul, seguir encare la mateixa tradició llenguística, és una cosa lògica y rahonable, y és una obra santa al mateix temps, que ningú los hi pot privar, perquè passant demunt la materialitat de la vida, los sèculs, la historia, ni rés no l'atura, perquè en l'ànima ni s'hi cambien colors ni s'hi senyen fronteres.

Y així mateix aqueix lligam espiritual avuy agermana tots los pòpuls de la antiga *llengua d'oc*, la qual aguanten y puntellen novells titans del vers: Aguiló, Verdaguer, Mistral, y és considerada y estudiada pel seu valor filològic e importancia científica no solament dels qui la parlen ma de filòlechsalemanys entre ls quals 'l Dr. Schaedel que vengué personalment a estudiarla; y de francesos, belgues, y no n'hi falten d'italians demunt dels qual s'hi deu posar lo ilustre Prof. Guarnerio, que de tots los preciosos estudis que feu sobre los diferents llenguatges de Sardenya lo mes sucós, més important, més conegut y diuré també més útil, és lo que tracta de l'alguerés.

Animes miserables

Senyor Lluís Via, Director de «Joventut»

Molt senyor meu y amich: Crech y espero, donat lo seu procedir sempre lleal, que desde les planes del periòdich que dirigeix, me permetrà explicarli un petit conte y després ferne'ls consegüents comentaris, los quals no deixaràn de ser profitosos pel públich que'ns llegeix a tots.

En una cantonada d'un carrer de l'Eixample de Barcelona, hi havia establert un adroguer, com en casi totes les cantonades n'hi ha un, lo qual tranquil·lament se guanyava la videta tot bromejant ab les minyones que anaven a comprarli la minestra, sença que ningú li fes la competència. Com que aquell barri anà poblantse rapidament, un dia, un altre adroguer, lloga la botiga de la cantonada del davant y hi planta també una adrogueria, però ab més luxe y més ben provehida que la seva, ab un gran crestell que ple de reflexes de llanties elèctriques resplendia com una aurora. L'adroguer del davant, al veure los interessos amenaçats, quina te l'en fa? Lloga un cotxe, se convé ab lo cotxe, y un dia de part de vespre passa escapat per davant del aparador del adroguer nou, y amagat dins del vehícol, trayent lo braç per la finestreta, tira ab fúria una pedra al preciós crestell y'l trenca en mil miques. Quan l'adroguer sortí esverat, per veure al malfactor que li havia trencat lo vidre, lo cotxe havia ja tombat la cantonada y's perdé pels carrers deserts dels extrems de la ciutat nova. Sols després, per una casualitat, pogué descobrirse'l culpable y se'l castigà, no tant justament com se mereixia.

Això no es un conte, es un fet real del qual diré noms y lloch a qui m'ho demani. Y com no serà real, si aquest fet entre nosaltres se repeteix en tots terrenys y en totes ocasions?

En lo terreny literari lo senyor Miquel y Planas té l'ànima miserable d'aquell adroguer. Es un revenedor de literatura capaç de trencar tots les crestalls del vehí. Y no's cregui l'infeliç, no, que afavoreixi'l seu nom preocupantme per ell com d'una cosa notable, no faig més que agafarlo com a exemple, com podria escollir lo de qualsevol altre "critih" de la seva calanya que embruten les nostres lletres, com se dona puntada de peu al gocet lladrador que té l'atreuiment de posarse més aprop de les nostres cames.

En Miquel y Planas, com de costum en tot

lo que fa, s'ocupa del meu «Diccionari» y comença per ignorar lo que es un diccionari. Un diccionari deu ser un llibre o un conjunt de «diccions», siguen d'una llengua, d'una ciència, d'un art, d'una especialitat, etc., y titulantse'l meu «Diccionari popular de la llengua catalana», lo natural es que en ell s'hi compreguen totes les diccions o mots que té la nostra llengua, en especial les diccions de caràcter popular, com indica'l meiteix titol. Per consegüent lo contenir un gran nombre d'aquestes diccions no pot ser may un defecte; lo defecte consistirà en la omisió de les que no hi figuren, que sençdupte seràn moltes, com passarà a tots les altres que's facin, car entre lo humà no hi ha res complert ni menys definitiu.

Donchs be, per haver arreplegat un nombre considerable, immensament superior a lo fet fins avuy, d'aquestes diccions populars, en Miquel y Planas me insulta de tonto, de bestia, d'estafador, de desvergonyit, y no sé quantes coses més que no's posa a la boca cap persona ben educada.

La meua obra de divulgació dels clàssichs y d'enlayrament de la llengua popular a la vegada, que es lo seu complement, temps ha que fa mala espina al imbècil Miquel y Planas y demás bibliòfils y literats de la seva capelleta escarancada. Veritables onamistes de la seva pobresa moral y intelectual, criats al fondo fosch y romatich d'una botiga d'un carrer de la Barcelona antiga, d'hont no surten més que per encauarse per les sales tenebroses dels arxius, ells no la comprenen la vida desenrotllantse y evolucionant a plena llum, sanejada pels ayres atmosfèrichs. Fora del llenguatge mort dels seus llibres y del llenguatge viu dels seus conversants del barri, per ells no existeix altra llengua catalana: lo llibre gotich y'l llibre barceloní. No saben que entre un y altre hi ha tot un mon que ells no han pogut capir, que lo que ells fan, es sols emplear les escorrialles, les vinaces de la llengua catalana, aqueix dialecte bastant al qual voldrien elevar a primogenit del tresor llingüístich del gran Rey Conqueridor.

En los pobles cultes y ben educats, ningú's posa a escriure que no'n sàpiga, ni cap escriptor amich del seu bon nom se posa a tractar de lo que desconeix, per evitar-se un ridícul. Però aquí, un presumptuós com en Miquel y Planas, escudat ab la ignorancia per desgracia massa general del nostre públich, malparla desvergonyidament de lo que no entén, ab la sola y malvada intenció d'apareixer inteligent davant dels altres, perque los càndits pensin que ell està per sobre de aquella obra que pretén tirar per terra.

Lo que més ha indignat al atrevit insultador, de tota la meua obra, es lo miler de paraules que hi entroduesch portant la lletra ç com a inicial, y s'extranya encara més que que diga procedeixen del grech y del aràbich. Com que confessa que ell no sab aquestes

l'engües, no pot admetre que jo les sàpiga, ni que puga tenir al costat una persona que les sàpiga. Dalt del escambell de la seva ignorància se creu un Deu, y considera un sacrilegi l'existència d'un ser que sobrepassi la seva sapiència.

Me tracta poch menos que de malfactor perquè escrich «çossobra», «çafarranxo», «çamponya» «çuiça». etc., y tantes d'altres paraules que tenen per pare a Muntaner, Jaume Primer, Descloit, etc. Creu que lo natural seria escriureles ab S o ab Z, y no repara'l borni que ja avuy cap bon escriptor escriu plassa, sinò plaça, comers, sinò comerç, y tal com ja alguns adopten Çaragoça, adoptaran çucre, çamarra, çurra, y tot lo que jo poso per primera vegada en un diccionari català, perquè es lo verament correcte, lo qual ha tingut la virtut d'exasperar l'ànima miserable d'en Miquel y Planas, que per lo vist li plauria l'ortografia dels temps d'en Pitarrà o del Rector de Valfogona, ab la qual tothom pot ser escriptor. Y no ho dupi, los milers de paraules que jo poso al «Diccionari» ab la ç inicial, intermitja o final, seràn adoptades malgrat les seves bilioses rebequeries.

Lo senyor Miquel y Planas ni'n sab l'origen ni'n percebeix lo sò de la ç. No sap que çopa no pot escriures ab s, perquè s'ha fet de xopa, xop, mullat, amarat d'aygua; que çoca té'l meteix origen que çocol, base, fonament d'una cosa, y que çurriaca ve de çurra, ab lo sufix aca, y que çur es pèl, en aràbich, materia ab que's fan les çurres, y que deu diferenciarse en lo seu sò y en la seva grafia de sur, sort, sortir y'ls seus compostos, naixer, començar, etc., perquè son dues idees y dos sòns diferents, y que si'ls castellans adoptaren la z per expressar aquest sò, nosaltres prenguerem la meteixa ç aràbiga, provinienta del tz hebreu, amollat.

Però aneuli ab totes aquestes diferències a un esperit tan rudimentari com lo d'en Miquel y Planas, a un home que ignora més del seixanta per cent del nostre lexich. Ell del llenguatge no'n cap-eix més que'l substantiu, l'actiu y algùn que altre participi. Ell no sab les modificacions que en les paraules obren los prefixes, infixes y sufixes. Ell no sab que trencadica, com a adjectiu, expressa lo facil de trencarse que es una cosa, però que la meteixa paraula com a substantiu vol dir que se han trencat moltes coses al plegat, com fer una trencadica de vidres, de plats, etc. Ell no sab que entre casaça y caseta hi ha una diferència de concepte oposada d'extrem a extrem en la idea de casa. Ell no distingeix los verbs en ar dels en ejar, y aquets ultims no'l diversifica. No sab que criticar expressa'l concepte noble de la crítica, y que critiquejar n'expressa sols lo concepte baix y m-çquí. No sab que blanquejar vol dir pintar de blanch, quan aquest ejar es de l'«agere», llatí, fer, moure, treballar, però quan es de

l'«eidos» grech, que vol dir semblança, aleshores blanquejar vol dir que la cosa que blanqueja sembla blanch, té quelcom de blanch; més tot això no ho pot capir cap cervell meçquí, cap literat anèmich, que sols comeix lo dialecte urbà de Barcelona y compòn sos versos carrinclons ajudat del l'iccionari de la rima, com diuen que fa'l senyor Miquel y Planas, que fabrica'ls sonets ab lo meteix art que's fabriquen les çabates. Sols aixís se comprèn que'l llenguatge viu li faça nosa.

Y no es això tot. Los milers de substantius y verbs que per primera vegada porto jo al «Diccionari», arreplegats durant quinze anys en lo llenguatge viu de València, dels Pireneus, del Rosselló, etc., ¿no li diuen res al senyor Miquel y Planas? Aquets son en nombre que dupliquen y finstripliquen en molts punts a Labernia, y això es lo que hauria quan menos de respectar lo tal critich, en comptes d'ergirse ridiculament, ell, un enza acabat, a fulminarme declamatoriament l'excomunió en nom de la cultura y de la serietat d'un poble. Ell, l'home que no ha escrit may cap idea seva, que no pot agafar la ploma que no escriga pedanteries! Si no sigués fastigós faria riure, per lo grotesch,

En quant a la falsetat de la meua filologia sols li diré que acabo de posar la etimologia al adjectiu «escàs» la qual dintre poch dies serà del públich; donchs jo reptó al «fílolech autèntich» a citarme un sol etimòlech que l'hage donada avants que jo ni cap home de seré judici que s'atreveixi a destruir-la. Y aixís al acabar l'obra seràn més de deu mil paraules posades en clar quina significació primitiva restava inconeguda.

Aquest senyor es lo meteix infelich que va pretendre ridiculisar l'admirable quadro d'adverbis de lloch y de temps de la «Gramàtica preceptiva» de Mossèn Grandia, y aquest, per sa part, en una conferencia donada al Centre Excursionista, va dir: «Pobre gent! Si jo conequés a n'aquest bon senyor li diria que com els no's mouen mes que de l'un costat a l'altre de Rambla, ab poca cosa'n tenen prou per indicar la seva situació, ab poch llenguatge's donen a comprendre.»

Y tenia tota la rahó. Momies com en Miquel y Planas qu'en saben del llenguatge de nostres pobles, de nostres masies, de nostres pagesos, de nostres mariners, de nostres pastors? Qu'en saben del llenguatge viu de les comarques pirenenques, de les vessants d'ençà y d'enlà, de les fronteres aragoneses, de les castellanies per la part de Tarragona y Valencia, per hont lo llatinisme viu penetrà terres endintre formant lo castellà y quedantse'ls mots oblidats aquí y presos avuy per castellanismes?

En Miquel y Planas no'n sab res de tot això y voldria limitar la llengua catalana al dialecte barceloní y potser fins a la varietat de la Plaça del Teatre y carrer d'Escudellers. Lo senyor Miquel y Planas tant

ignorant, ficantse sempre en lo que no enten, tot parlant de filolechs autentichs que s'acaben de revelar, (que per lo vist deu aludir-se a si meteix,) té la barra de presentar al Congrés de la Llengua Catalana una comunicació "sobre l'us del relatiu qui," quan comença per ignorarlo per complet, segons escriu. Veyam: "es de notar la tranquil·litat ab que parla de l'arabich y del grech, QUI segurament com nosaltres pecadors no sab un mot ni de la l'una ni de l'altra llengua, "...un substractum de totes les tonteries QUI il·lustren..." "El proemi QUI apareix..." Si'l senyor Miquel y Planas no sigués tan ximplet, sabria que'l català correcte, desde sempre, d'ençà que es llengua, té'l QUI per referirse a les persones y'l QUE per referirse als objectes, distinció convenientíssima que sempre ha fet lo poble per parlar clarament; usar sempre'l QUE com fan molts escriptors es per influència castellana, però pitjor es plantar aquest QUI sença solta fins referintse als disbarats que m'atribuïx, que per molts que'n fes may ne faria cap de tan gros com aquest de vostè, degut a un empaig de francès mal pahit.

Lo tal critich confessa ab tot cinisme que "li plau poder duptar de la terminació de l'obra." Es iga tranquil lo terrible lexicofob, hem arribat a la meytat y l'acabarem apesar de totes les excomunions d'aquestes "papes" de la nostra literatura, com vaig acabar la publicació de la "Crònica de Jaume I" apesar de les furioses diatribes de Mossèn Alcover, y son molts los que me'n saben grat. Prenem nota del canibalisme intel·lectual d'aquet critich rabiós.

Comprenc que'l meu "Diccionari" faci nosa no sols a la colla d'aduladors de Mossèn Alcover, sinó fins al meteix gran filolech "marroquí," com deya "La Devantera," però per combatre no es noble valdres d'armes indignes, siguin esgrímides per la ignorancia o per la mala fe. No es digne lo que fa en Miquel y Planas; no es digne lo que fa una personalitat del catalanisme, al aconsellar hipocritament als seus amichs suscriptors que'l deixin; no es digne de fer lo que ha fet Mossèn Alcover publicant una llista de paraules "que no son al meu Diccionari" quan unes HI SON y moltes altres no hi son per la senzilla rahó de que Mossèn Alcover no sab que ell les escriu malament, com les hauria escrites en Codolosa o qualsevol altre poeta vulgar de vint anys ençera.

En lo fons de l'ànima catalana hi ha un llevat d'enveja que'ns impulsa a l'odi, y aquest a la destrucció. Als altres pobles cultes, a la meteixa Castella, l'home que's mou impulsat pel seu amor al treball intel·lectual, a la investigació del passat o de lo ignot, se l'ajuda, se l'encoratja, o quan menos se'l respecta y considera; aquí se'l "reventarà;" l'admiració, lo respecte, lo guardem pel

rich, pel poderós, pel que ha sapigut fer fortuna sacrificant als seus germans. Encara recordo indignat un dia en lo qual estant Verdaguer en l'agonia, un distingidíssim escriptor català, en una redacció d'un diari polítich, reventava al geni de la poesia y ls seus companys de redacció hi fruhien.

En lo concpte miserable del senyor Planas, jo he publicat apart lo "Vocabulari" només que per fer traure unes quantes pecetes més als lectors candidíssims. Això's guarda pels subjectes que en altre orde de vida tenen los meteixos sentiments que'l critich Miquel y Planas, valentse de medis més contundents que'l llibre, que per ara aquí no enriquirà a ningú, quan l'ideal de tot escriptor hauria de ser que la publicació de llibres sigués lo mes lucrativa possible. Sempre de cap a la ignorancia y a la mequinesa! Qui ha tret les pecetes de la butxaca soch jo, senyor Miquel y Planas, y ls meus llibres la majoria van de l'impremta a les mans dels m-us amichs sença passar per la llibreria, y ab molt de gust. Si vostè l'ha comprat y li dol la peceta, li tornaré de molt bona gana, perquè no m'agrada que ningú's gastis diners en allò que no enten ni n'ha de traure cap profit. Vostè té de comprar les Beceroles.

Y ara, per acabar, vull permetrem la llibertat de donar un consell a Mossèn Alcover, que si no l'atent, algun dia se'n empenedirà: No publiqui mentres visqui'l seu Diccionari; no'n doni ni una entrega al públic; tota aquesta colla d'aduladors que l'envolten son més sabis que vostè, y sapiga que si avuy l'alaben, admiren y llaucengen, tan prompte la seva obra siga del domini públic, lo que avuy son rumors maliciosos y discrets demà seràn insults y atachs descarats ab los quals aquets gocets patters, li ensenyaràn les dents verinoses, recompensant aixís la seva obra d'apostol, y potser que arribi una hora de desesper en la qual maleixi'l dia en que tragué'ls peus de l'illa per anar a recorre en fervent pelegrinatge aquesta terra poblada de desagratits y ànimes vils que ab la ploma a la mà pretenen, dirigir aquesta noble raça catalana, que apesar d'ells s'elevà al nivell de la cultura europea que ab tant d'afany perseguiu.

Això, per avuy, es lo que tinc de dir al públic que pot haver llegit los insults del critich de "Joventut," no a ell, no a la seva critica; la resposta digne seria una escupinada.

Joseph ALADERN

Fantasies

Totes passen en esfumades
bo y creuant per l'Infinit,
y al darrera va seguintles,
il·lusionat, mon esprit
Com s'allunyen y s'enlayren,
per lo blau del firmament,
confontes ab belles formes
que jo veig ben clarament!
Puix ab l'esma mig perduda
les contemplo extasiat,
transformantse vaporoses
y esborrantse d'un plegat.
Gegantines les oviro,
de la Gloria en lo bell cim;
pero ¡ay! ben poch hi resten,
per esfondres en l'Abim.
Oh, fantasmes somnadores!
lluny fugin del meu costat;
no vinguéu tan enganyoses
si no sou realitat.
Divaguéu, totes, ben soles,
no torben ma dolça pau
y no gosén, com feu sempre,
en ferme lo vostre esclau

Simeó DORCA Y NOGUERAS

CRONICA Y COMENTARI

Avans d'al·lir, dijous, nostre company de Redacció en Ramon Clavellet, donà al Ateneu Barcelonès una importantíssima conferència sobre *La Sardanya Catalana*, la qual logrà interessar vivament al nombrós y distingit públic que l'escoltava.

Aquesta conferència es la primera d'una sèrie que vindrà donant sobre'l mateix interessant tema, deseno-llant la segona dissaptevinen en la Agrupació Escolar Robert, de les quals parlarem extensament

La Redacció de *El Productor Literari* ha rebut un projecte de fundació suscrit per trenta firmes, pertanyents als més heterogenis y distanciat elements intel·lectuals de Barcelona.

Se tracta de montar un còrcol anomenat *Foyer intelectual*, hont s'hi reuneixin precisament aquells que la oposició o diferencia de ides o criteris manté separats.

Tots los apostolats de totes les doctrines, tots los exercicis del pensament, tota la acció espiritual dels individus trobaran lliure expansió, exposició y desenrotll en lo còrcol obert que's tracta de montar, hont al mateix temps, trobaran los aficionats a tertulias literaries y filosofiques lloch apropiat hont reunir-se, estudiar, escriure ab entera independència y comoditat

Com se veu, el *Foyer intelectual*, no tindrà color polítich, religiós o social determinat.

En la redacció de *«El Productor Literari»* s'hi reben les adhesions, en las quals deuen constar lo nom y domicili dels adherits dependent de la premsa ab que ingressi el número d'aquests la prompta realització del projecte.

CONCERTS

Schola Orpheonica

Dimenge al matí va donar lo concert anunciat. Lo publich aplaudí força les diferentes peces del programa en especial, Negra Sombra hermosa balada gallega, lletra de Rosalia de Castro y musica de Montes, La lluna, glosa de la canço popular del mestre Borrás de Palau, L'emigrant d'en Vives, Folies d'en Garcia Robles y la Canço de Noys y Patria Nova de Grieg que tingueren d'esser repetides, aixis com altres composicions que formaren lo selecte programa. La direcció del mestre Marcet salvà d'una possible desferra algunes peces que fluixexaren.

Maria Gay, ab la cooperació d'en Lluís Pichot y Eugeni Wagner

La Gay ha vingut y ha deixat fruyre y participar-nos del seu art exquisit, nos ha fet recordar que les nostres cançons tenian qui les escampava fidelment per arreu, en aquestos mons de febrós activitat y junt ab la primera part del programa que representaba les diferentes epoques de la musica ens cantà la *Mariagneta*, *El Plor*, *Per tu ploro* y per sa boca sols surtiren esclats del sentiment que vessaba de son cor. La ovació tinguda signé espontania y gran al mateix. Que vegi ab ell a la expressió de nostra admiració y agraïment y servesca per encoratjarla sempre. En Lluís Pichot interpretà la segona part com un mestre, aquell «allegro apassionat» ens entusiasma. L'Engené Wagner molt bé tota la nit. En resum una nit de recort etern y un nou triomf per nostres compatriotes.

S.

SUSCRIPCIÓ

per perpetuar la memoria del poeta Antón Isern, en lo cim del castell de Burriach, lloch hont morí,

	Ptas	Cts.
Suma anterior	37	25
J. Malagarriga	1	»
Ramón E. Bassegoda	2	»
X.		25
TOTAL	40	50

AVIS

Los que se suscriguin per mig any a CATALONIA tenen dret a un exemplar de «Los Misteris de la Llengua Catalana esbrinats» y tots los demás folletins publicats fins al número corrent, a fi de poder tenir complertes les obres en curs de publicació.

Tip. Catalana, Universitat, 47, Barcelona